

III. DUSZPASTERSTWO LITURGICZNE

S. Adelajda Sielepin CHR

Krzyż i zmartwychwstanie Paschalny rytm w chrześcijańskim wtajemniczeniu

Na początku drogi wtajemniczenia w obrzędzie naznaczenia krzyżem, który równocześnie wprowadza do Kościoła, katechumen staje wobec Chrystusa paschalnego. Przy wręczaniu krzyża nowo przyjęty słyszy takie słowa: "Niechaj ukrzyżowany i zmartwychwstały Pan będzie waszą chlubą, drogą, prawdą i życiem" ¹.

Droga naznaczona stygmatem śmierci i zmartwychwstania Chrystusa prowadzi do źródła chrzcielnego, a w nim następuje definitywne odrodzenie dzięki "zanurzeniu w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa" (por. Rz 6, 3-4).

Od zarania swoich dziejów człowiek ma wpisane w swój etos dwie kategorie: dobro i zło, życie i śmierć. Nawet człowiek niewierzący styka się z tym naprzemiennym rytmem zupełnie niezależnie od swojej woli, choć z własnej woli podejmuje działania, które objawiają się jako dobro lub zło, przyspieszają lub opóźniają śmierć, bo śmierć - ta biologiczna - jest nieunikniona. Groźna jest jednak ta śmierć "druga" (por. Ap 2,11), z której Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie chce nas uwolnić. Dlatego też na kanwie ludzkiego życia przewijają się ciągle ten zbawczy rytm Paschalnego Misterium uobecnianego i oddziałującego przez liturgiczne znaki. Życie człowieka zostaje uświęcone i podniesione na poziom sakramentalnego uczestnictwa w odradzającym pulsie Paschy. W modlitwie po dokonaniu obrzędzie naznaczenia krzyżem Kościół prosi Boga właśnie o ten ożywiający wpływ: "Wszechmogący Boże, Ty przez krzyż i zmartwychwstanie Twego Syna udzieliłeś życia swojemu ludowi; spraw, aby Twoi słudzy, których naznaczyliśmy krzyżem, naśladowując Chrystusa, doświadczyli w życiu zbawczej mocy krzyża i dawali jej świadectwo swoim postępowaniem" ².

Spróbujemy zatem uchylić zasłonę znaków, jakimi są słowa i gesty, by odkryć poza nimi Paschalne Misterium Chrystusa, w które ma się bezzwłocznie włączyć każdy człowiek odkupiony, także katechumen, bo bez tego nie osiągnie życia wiecznego: "W Jego ranach jest nasze zdrowie" (Iz 53,5).

Krzyż i Dobra Nowina

Bramą do Kościoła jest otwarcie się na łaskę wiary i pod jej wpływem uznanie w Bogu nie tylko Stworzyciela, bo byłoby to wyznaniem wiary jedynie filozoficznej, ale Odkupiciela w Jezusie Chrystusie. Szczególnym znakiem Chrystusa jest krzyż, mówiący o Jego męczeństwie i haniebnym w oczach żydów śmierci za nas. Krzyż jawi się jako symbol wyrzeczenia i ofiary, po prostu śmierci dla ciała, ale z drugiej strony jako znak zwycięstwa nad tym, co człowiekowi zagraża: nad śmiercią, grzechem, a wreszcie nad jego sprawcą - szatanem ³. Zwycięstwo otwiera wszechstronne perspektywy. Nie dokonuje się to jednak bez ludzkiego wysiłku. Opanowanie zmysłów cielesnych wyczuła na nadprzyrodzony świat Boga. Posługiwanie się rozumem, słuchem, wzrokiem, mową, uczuciem i siłami fizycznymi według zasad ukrzyżowanej miłości umożliwia poznawanie i wierniejsze naśladowanie Chrystusa, rozeznawanie Jego głosu i mądrości, wyznanie wiary w Chrystusa i umiłowanie Go oraz udźwignięcie wszelkich konsekwencji tego przymierza. Zetknięcie się z Chrystusem w krzyżu jest oczywistym następstwem zetknięcia się dwóch światów i dwóch porządków: Boskiego i ludzkiego. Zasady życia tego świata są nam znane. Zostały bowiem wpisane w naszą cielesną naturę. Natomiast zasady życia "według Ducha" poznajemy w Chrystusie, o którym mówią Ewangelie. Z tej racji obrzęd naznaczenia krzyżem jest dopełniony przez wręczenie Ewangelii ⁴. Evangelion - czyli Dobra Nowina - jest tym radosnym i budującym darem wypływającym ze Zmartwychwstania Chrystusa. To właśnie stanowi program chrześcijańskiego życia, bo życie to nie tylko wyrzeczenie i wytrwała walka z pokusami i grzechem, ale to przede wszystkim twórczy wysiłek we współtworzeniu razem z Bogiem. Krzyż ofiary i pozytywny wysiłek naśladowania Chrystusa to kształt Paschalnego Misterium w życiu początkującego katechumena.

Egzorcyzmy i błogosławieństwa

Bóg nigdy nie daje człowiekowi zadań ponad siły. Wręcz przeciwnie, mówi: "Wystarczy ci mojej łaski" (2 Kor 12,9). Podobnie jest w katechumenacie, który oficjalnie się rozpoczyna po naznaczeniu krzyżem. Dwojakie zadania człowieka: zrywanie ze złem i zmaganie się z szatanem oraz współtworzenie z Bogiem, najpierw samego siebie, otrzymują wsparcie w postaci łaski egzorcyzmów i błogosławieństw, udzielanych systematycznie w okresie trwania katechumenatu ścisłego. Oczywiście, że żaden z tych obrzędów nie jest samym krzyżem ani samym zmartwychwstaniem, ale ściśle się wiążą z tymi dwoma faktami.

Modlitwy egzorcyzmów mają ukazać katechumenom walkę między ciałem a duchem, ważność oczyszczającego wyrzeczenia dla otwarcia się na Królestwo Boże i Boga samego, a z drugiej strony domagają się uznania konieczności Bożej pomocy **5** w pracy nad sobą. Dzięki egzorcyzmom katechumeni z Bożą pomocą walczą z zagrożeniami swojej wiary i z przyzwyczajeniami "starego" człowieka. Poszczególne modlitwy egzorcyzmów wymieniają te zagrożenia. Należą do nich: wpływ złego ducha, wszelki błąd i grzech **6**, niewiara i powątpiewanie, żądza pieniądza, ułuda zmysłów, wrogość, niezgoda i wszelka nieprawość **7**, duch kłamstwa, chciwość, duch zmysłowości i pychy **8**. Codzienne zmaganie się z tymi pokusami wymaga łaski i silnej woli, których Pan udziela, kiedy Kościół o nie prosi. Poza tym skierowanie uwagi na wysiłek prowadzący do kształtowania świętości jest akcentem położonym na cierpienie, z tym, że usensownione - po prostu krzyż.

Błogosławieństwa jako gesty Bożej dobroci kierowane są do każdego człowieka, a zwłaszcza do tych, którzy świadomie pragną pełnić wolę Boga. Do takich należą katechumeni. W stanie, kiedy nie mogą jeszcze korzystać z łaski sakramentalnej, błogosławieństwa stanowią dla nich szczególny rodzaj duchowego wsparcia **9**.

Błogosławieństwo jako rodzaj wszelakiego Boskiego obdarowania jest duchowym wzmocnieniem w twórczym wymiarze życia katechumena, który nie tylko walczy z pokusami i grzechem, ale przede wszystkim stara się wejść na drogę Ewangelii, "zakłada fundamenty nowego życia" **10**, czyli idzie drogą wiary, którą Chrystus prowadzi go w miłości, aby osiągnął życie wieczne **11**. Zaczyna to być stopniowo droga człowieka odkupionego, dotkniętego łaską Chrystusowego zmartwychwstania. Jest to "postępowanie w światłości Chrystusa" **12**, które już samo w sobie jest błogosławieństwem. W ramach tego stanu katechumeni otrzymują dzięki obrzędom błogosławieństw łaski dotyczące głównie ich dyspozycji duchowych. Należą do nich takie dobra jak: umiejętność w poznawaniu świętych tajemnic **13**, zdolność do przyjmowania Bożych darów, jakimi są przede wszystkim dziecięstwo Boże i włączenie do Kościoła **14**, gorliwość w pełnieniu zawsze woli Bożej, uczestnictwo w tajemnicach Bożego życia **15** a wreszcie cnoty potrzebne do codziennego życia - roztropność, doskonałość, niezachwiana wiara, poznanie prawdy i codzienny wzrost w dobrym **16**. Krótko mówiąc, błogosławieństwa są dla katechumenów pomocą Zmartwychwstałego Pana w prowadzeniu nowego życia, którego program odczytują z Ewangelii.

Skrutinia i Traditiones

Obrzędy te przypadają na okres Wielkiego Postu, który dla katechumenów, a właściwie już wybranych, stanowi czas bezpośredniego przygotowania do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia i uroczystości paschalnych. Ten szczególny czas, w którym wybrani mają w skupieniu poznawać siebie w Chrystusie, by jeszcze radykalniej przekształcać swoją motywację i przekonania, by podejmować nawrócenie, nazywa się Okresem oczyszczenia i oświecenia. Dla tego wysiłku duchowego i ascetycznego Bóg daje swoją pomoc, której celem jest "oczyszczenie umysłów i serc, umocnienie przeciw pokusom, przemiana intencji i pobudzenie woli, aby wybrani bardziej przyłgnęli do Chrystusa i postąpili w miłości ku Bogu" **17**. Czekają więc pod wpływem łaski Bożej "szczerze poznanie siebie, poważne rozeznanie swej duszy i prawdziwa pokuta" **18**. Jest to zatem droga krzyża. Przez ofiarę z własnych złych skłonności mają głębiej poznać Chrystusa Odkupiciela, który jest wodą żywą (por. Ewangelia o Samarytance, na pierwszym skrutynium), światłem (por. Ewangelia o niewidomym od urodzenia, na drugim skrutynium) i zmartwychwstaniem (por. Ewangelia o wskrzeszeniu Łazarza, na trzecim skrutynium).

Skrutynia, jako obrzędy mające obudzić w wybranych pragnienie poznania grzechów, skruczę i chęć oczyszczenia się z nich, nawiązują do postawy pokutnej i umniejszającej, by wybrany przez krzyż otworzył się bardziej na dobra Królestwa Bożego, które przynosi Zmartwychwstały.

Dla równowagi paschalnej Bóg dzieli się z wybranymi nadprzyrodzonym bogactwem. Jest nim przede wszystkim Dobra Nowina, którą już wprawdzie wcześniej otrzymali jako katechumeni, ale teraz, po

głębszym wyjaśnieniu, otrzymują w lapidarnej formie Symbolu wiary. Jest to zwięźle ujęty cały depozyt prawd, które wiarą przyjmujemy od Boga. Jest to baza chrześcijańskiej motywacji religijnej i wzmocnienie Boże działające na umysł, który z reguły żąda argumentów i oświecenia. Umiłowanie Boga opiera się na poznaniu Boga, a jest ono możliwe dzięki Objawieniu i wierze, która go przyjmuje.

Przekazanie Symbolu wiary przez Kościół polega na duchowym obdarowaniu. Wybrani słuchem przyjmują wyznanie wiary Kościoła, by w odpowiednim czasie przed chrztem oddać ten Symbol (obrzęd *Redditio Symboli*) **19** przez wypowiedzenie go z pamięci, czyli przez szczere wyznanie wiary, które jest warunkiem chrztu.

Drugim darem jest sposób porozumiewania się z Bogiem, czyli modlitwa. Kościół ma najdoskonalszy sposób modlitwy od samego Mistrza, Pana naszego Jezusa Chrystusa. To właśnie tym skarbem, jakim jest Modlitwa Pańska, Kościół obdarowuje swoich wybranych mających przyjąć chrzest. Odbywa się to otwarcie przy całej wspólnotcie w obrzędzie przekazania Modlitwy Pańskiej **20**.

Obydwa te dobra, które zostają przekazane przed chrztem: prawda o Bogu i umiejętność porozumiewania się z Ojcem jako Jego dziecko, są darami Królestwa Bożego, którego Panem jest Zmartwychwstały. Z tej racji więc obrzędy zwane *Traditiones* wprowadzają "ubiegających się o chrzest" **21** w sferę zmartwychwstania Chrystusa i zbawienia.

Te zharmonizowane ze sobą aspekty paschalne obrzędów katechumenalnych wyznaczają rytm całego życia katechumena, a potem chrześcijanina, które ma także mieć charakter paschalny, bo czas jest naznaczony stygmatem śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, tego jedynego i najistotniejszego wydarzenia w dziejach Bożo-ludzkich.

Rytm ten zostaje podjęty potem przez regularne współbrzmienie sakramentów pokuty i Eucharystii, które udzielając łaski Bożej, wpływają na kształt życia chrześcijańskiego, które można określić skrótem Ojców pustyni: "upadamy i wstajemy".

Sakramentalna moc Ducha Świętego objawia się w paschalnych dyspozycjach, do których należy zrozumienie i łagodna uległość wobec krzyża oraz wdzięczna radość rodząca się ze świadomego uczestnictwa w eucharystycznym uobecnieniu Paschalnej Ofiary. Oblicze chrześcijanina coraz bardziej upodabnia się do oblicza Chrystusa, co jest jednym z naczelnych zadań sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia **22**. Paschalne znamię, jako szczególny znak Chrystusa, w chrześcijaninie potwierdza prawdę, że żyje w nim Chrystus (por. Ga 2, 21).

PRZYPISY

1. OICA 86;
2. OICA 87 B;
3. "Przyjmijcie krzyż, znak miłości Chrystusa i Jego zwycięstwa nad grzechem, śmiercią i szatanem" (por. OICA 86);
4. "Przyjmij Ewangelię Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, abys Go lepiej poznał i wierniej naśladował" (OICA 93);
5. Por. OICA 99;
6. Por. OICA 113;
7. Por. OICA 114;
8. Por. OICA 116;
9. "Katechumenom należy udzielać błogosławieństw, które są wyrazem miłości Bożej i troskliwości Kościoła, aby mimo braku łaski sakramentalnej otrzymali od Kościoła umocnienie ducha, radość i pokój na swojej trudnej drodze" (OICA 102);
10. Por. OICA 76;
11. Por. tamże;
12. Por. tamże;
13. Por. OICA 121;
14. Por. OICA 122;
15. Por. OICA 123;
16. Por. OICA 124;

17. Por. OICA 154;
18. Por. OICA 155;
19. Por. OICA 194-199;
20. Por. OICA 188-192;
21. Competentes;
22. Por. OICA 225; 229.